

<b>TILLSYNSANVISNINGAR FÖR HÄLSOSKYDDET</b>	Version	Sida	Datum
	1.0	1 (9)	15.12.2014
TO 7.1: Hygienkrav för skönhetssalonger, tatueringssalonger och motsvarande utrymmen	Utfärdare Päivi Aalto		Godkänd

# Hygienkrav för skönhetssalonger, tatueringssalonger och motsvarande utrymmen

## Innehåll

1 Inledning.....	2
2 Författningsgrund .....	2
3 Sjukdomsalstrare och smittorisker .....	3
4 Förebyggning av smittor .....	3
4.1 Mekanisk rengöring.....	4
4.2 Desinfektion .....	4
4.3 Sterilisering .....	5
Ångsterilisering.....	6
Hetluftssterilisering .....	6
4.4 Hygieniska arbetsmetoder.....	7
Handhygien och användning av skyddshandskar .....	7
4.5 Renlighet av ytor i behandlingsutrymmen.....	7
Bilaga: De allmännaste virusen i Finland som smittar via blod.....	9

## 1 Inledning

Valvirs tillsynsanvisningar för hälsoskyddet är till för att ge anvisningar för inspektioner och utrustning av bl.a. skönhetssalonger, tatueringssalonger och motsvarande utrymmen. Speciellt vid åtgärder omfattade av tillsynen enligt hälsoskyddslagen, vid vilka huden penetreras, som t.ex. injektioner givna i skönhetssalonger, tatuering, piercing och koppning finns stor risk för infektioner. Infektionsrisken kan orsakas av kontaminerade åtgärdsinstrument, ohygieniska arbetsmetoder eller åtgärdsutrymmen.

Hälsoskyddets tillsynsanvisningar kompletteras med denna anvisning för att försäkra hygieniska funktioner och förebyggande av infektioner i samband med instrumentvård, arbetsmetoder samt rengöring av arbetsutrymmen.

## 2 Författningsgrund

Hälsoskyddslagens 13 § 5 punkt förutsätter en skriftlig anmälan till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten om bl.a. anläggande eller ibruktagande av en sådan lokal eller inrättning, för vars hygieniska förhållanden särskilda krav måste uppställas med beaktande av besökarantalet eller verksamhetens karaktär. Hälsoskyddsmyndigheten kontrollerar anmälan och gör ett beslut om den. Hälsoskyddsmyndigheten kan i sitt beslut efter att ha hört verksamhetsidkaren, ge förordningar nödvändiga för att förebygga sanitär olägenhet, eller i fall att sanitär olägenhet inte på annat sätt kan förebyggas, förbjuda utövande av verksamhet på respektive plats.

Om lokaler och inrättningar avsedda ovan har föreskrivits noggrannare i social- och hälsovårdsministeriets förordning om vissa lokaler och inrättningar som avses i hälsoskyddslagen samt om anmälan om mobila fordon och anläggningar (167/2003). Enligt 1 § 3 punkt i förordningen gäller anmälningskyldigheten bl.a. skönhetssalong eller annan lokal där man utför hudbehandling eller ger hudvård.

Vid beslutfattning och tillsyn angående anmälningar enligt hälsoskyddslagen, bör man särskilt lägga märke till sådana åtgärder berörande behandling av huden, vid vilka huden penetreras, eftersom stor infektionsrisk ingår i sådana åtgärder. Med denna anvisning strävar man till att underlätta och harmonisera hälsoskyddsmyndigheternas beslutfattning och tillsyn vid dessa objekt.

Verksamhetslokaler inom hälso- och sjukvården hör inte till anmälningsförfarandet enligt hälsoskyddslagstiftningen, och kommunens hälsoskyddsmyndighet har inte i hälsoskyddslagstiftningen fastställt befogenhet att inspektera dessa verksamhetslokaler.

Vid många ovan angivna åtgärder används CE-märkta produkter och utrustning (t.ex. autoklaver och många desinfektionsmedel). Man bör komma ihåg att om de används i enheter inom hälsovården eller om användarna är yrkespersoner inom hälsovården, gäller användarna också de förordningar som förpliktar yrkesmässiga användare av apparater t.ex. om anmälan av farliga situationer, även om apparaten används i andra än sanitära syften (t.ex. i samband med kosmetiska åtgärder), stadgade i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård 629/2010. När det gäller CE-märkta produkter och utrustning för hälso- och sjukvård, bör tillverkarens instruktioner alltid följas, eftersom tillverkaren ansvarar för

möjliga risksituationer orsakade av produkten. Om produkttillverkarens instruktioner inte har följts, förflyttas ansvaret helt och hållet till användaren.

### 3 Sjukdomsalstrare och smittorisker

Sjukdomsalstrare relaterade med behandling av huden är t.ex. virus, bakterier och svampar. Sådana virus som orsakar sjukdomar och smittar via blod, är bl.a. hepatitvirus och HIV. Också bakterier som t.ex. stafylokocker och streptokocker kan orsaka olika infektioner på söndrig hud.

Smittorisken är relaterad med situationer, i vilka sjukdomsalstrande mikrober kommer genom huden, på slemhinnor (ögon, näsa, mun) eller på söndrig hud. Smittorisken kan uppstå t.ex. vid ett nålstick i en skönhetsalong, tatuering, olika piercingar och koppning. Vid dessa åtgärder kan smittan ske som beröringssmitta antingen direkt från åtgärdsinstrument kontaminerade med sjukdomsalstrare eller via händerna på den som utför åtgärden, eller indirekt via ytor. På smittorisken inverkar också de sjukdomsalstrande mikrober kunderna bär, samt kundens infektionskänslighet. Enligt anvisningen given av Finlands Röda Kors blodtjänst, förhindrar bl.a. koppning, tatuering och piercingar blodgivning för fyra månader framåt. (SPR:s blodtjänsts webbsidor <http://www.sovinkoluovuttajaksi.fi/#>)

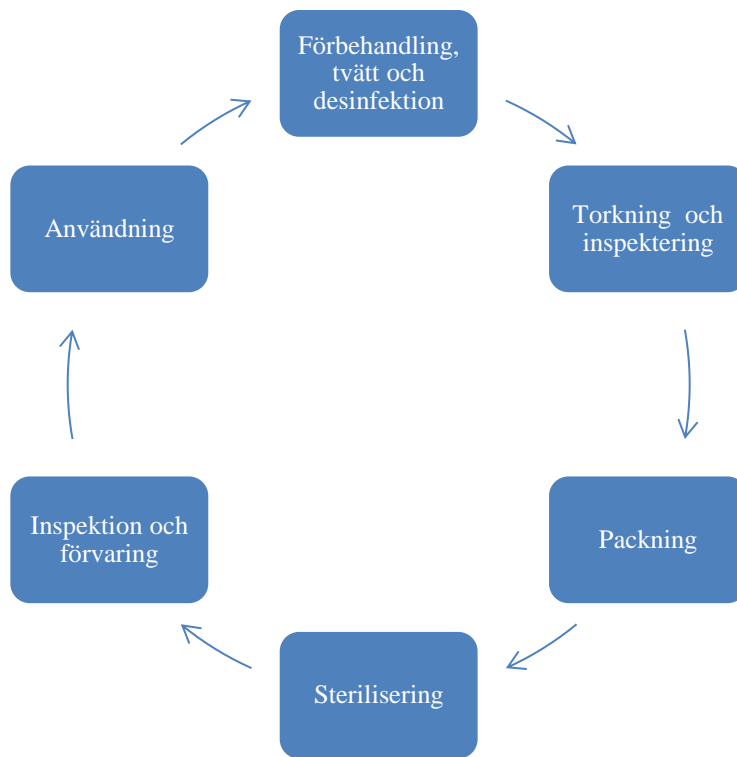
I bilagan till denna anvisning berättas om några av Finlands allmännaste virus som smittar via blod, samt om sjukdomarna de orsakar.

### 4 Förebyggning av smittor

Med hjälp av omsorgsfull rengöring, desinfektion och sterilisering av instrument och ytor försäkras, att instrumenten och åtgärdsutrymmen vid diverse åtgärder relaterade med hudbehandling, inte orsakar smittorisk. Därtill har hygieniska arbetssätt mycket stor betydelse vid förebyggning av infektioner.

För att desinfektion och sterilisering skall lyckas, bör åtgärdsinstrumenten och ytorna i åtgärdsutrymmen först rengöras genom mekanisk tvätt, eftersom smuts försvagar effekten av desinfektion och sterilisering. Om instrumenten eller ytorna inte kommer i direkt beröring med huden som behandlas, räcker mekanisk rengöring. Instrument som kommer i beröring med kunden måste dock desinficeras. Också instrument och ytor som infekterats med sekret eller blod, måste desinficeras, även om de inte kommit i direkt beröring med kunden. Om rengöring av ytorna i åtgärdsutrymmen berättas noggrannare i kapitel 4.5. Instrument som penetrerar huden eller är i kontakt med söndrig hud eller slemhinnor, måste steriliseras.

Instrument som kommer i kontakt med en kund vårdas efter varje kund. På bild 1. finns ett schema om vård av instrumenten.



**Bild 1. Vård av instrumenten**

## 4.1 Mekanisk rengöring

Smuts avlägsnas mekaniskt genom antingen handtvätt eller maskintvätt före smutsen hinner torka. Utan mekanisk rengöring lyckas desinfektion och sterilisering nödvändigtvis inte, eftersom sjukdomsalstrare kan bevara sin smittoförmåga under smuts och biofilmer. Vid handtvätt av instrument rengörs alla spår noggrant med t.ex. en borste lämpad för ändamålet. Endast tvätt med vanligt tvättmedel räcker om instrumentet eller ytan inte varit i direkt kontakt med en kund. Om instrumenten är kontaminerade, måste de desinficeras före tvätten för att skydda arbetarna från möjlig smitta. Efter tvätten inspekteras instrumentens skick och renhet.

## 4.2 Desinfektion

De instrument som används vid åtgärden och som kommer i kontakt med kunden, samt infekterade ytor, måste desinficeras. Genom desinfektion minskas mängden mikrober, men desinfektionen förstör nödvändigtvis inte deras sporer. Åtgärderna görs med desinficerade händer och vid åtgärder som penetrerar huden eller slemhinnan, desinficeras även området som behandlas på kunden. I så fall används även sterila skyddshandskar. Desinfektionen av instrumenten kan vara fysikalisk och ske t.ex. med hjälp av värme (t.ex. kokning i minst 5 minuter) eller kemisk desinfektion. Om instrumenten desinficeras genom kokning, bör försäkras, att vattnet kokar hela den tid som krävs. Vid användning av kemiska desinfektionsmedel för desinfektion måste man vara noggrann vid behandlingen och användningen av dem, samt efterfölja de bruksanvisningar givna av leverandören av medlet. Efter kemisk desinfektion sköljs instrumenten vid behov med rinnande vatten och torkas i t.ex. torkskåp.

På effekten av desinfektionsmedel inverkar:

- organisk och oorganisk belastning (smuts)
- mikrobtyp och mängden mikrober
- desinfektionsämnets koncentration
- material och uppbyggnad av objektet som desinficeras
- temperatur
- pH
- verkningstid
- biofilm.

Vid vård av instrument bör tas i beaktande, att rena och smutsiga instrument hålls separat från varandra. Förvaringen av rena instrument ordnas på så vis, att de är skyddade mot damm och nedsmutsning och att rena instrument berörs endast med desinficerade händer.

Desinfektion av instrumenten räcker för instrument som varit i kontakt med huden i sådana fall, då instrumentet inte penetrerar huden eller slemhinnor och inte är i kontakt med hud som gått sönder.

### 4.3 Sterilisering

Om det i åtgärden ingår penetrering av hud eller slemhinna eller om instrumentet som används vid åtgärden antingen direkt eller indirekt kommer i kontakt med söndrig hud eller slemhinna (t.ex. vid koppning via blod), måste instrumenten vara sterila. Sterilisering förstör alla mikrober samt deras sporer. Återanvändbara instrument kan steriliseras med någon för sterilisering lämplig metod eller alternativt kan man använda sterila engångsinstrument.

Sterila instrument förvaras i steriliseringspåsar eller i förpackningar i sina egna lager eller skåp med dörrarna stängda. Skåpen hålls rena, och steriliserade förpackningar behandlas med desinficerade händer. Alla steriliserade förpackningar märks med en sista dag för ibruktagande, och angående förvaringstider måste anvisningar givna av tillverkaren följas. Steriliserade tillbehör är sterila t.ex.:

- i dubbelt steriliseringsskyddat emballage 1 månad
- i värmefogade förpackningar med steriliseringsfilm 1 år
- i steriliseringslåda 1 - 6 månader.

Tillverkaren av steriliseringsapparaten rekommenderar för apparaten lämpliga indikatorer för funktionssäkerhet av steriliseringsapparat. Dessa rekommendationer måste följas, eftersom alla indikatorer inte lämpar sig för alla apparater, och t.ex. steriliseringstemperaturen kan förutsätta en viss indikator. Steriliseringsapparatens funktion och effekt följs med, med hjälp av t.ex. fysikaliska, kemiska och/eller biologiska indikatorer:

- Fysikaliska indikatorer för funktionssäkerheten av apparaten är mätare och plottrar som visar temperatur och tryck. De visar apparatens funktion förutsatt att mätarna är kalibrerade.
- I kemiska indikatorer händer en förändring i färgen och resultatet är synligt genast efter att steriliseringen har slutat. Användning av kemiskt reagerande tejp är ett enkelt sätt att följa med steriliseringsresultatet vid varje steriliseringsgång.

- Bioindikatorer innehåller hållbara bakteriesporer och för olika steriliseringsmetoder finns olika bioindikatorer. Vid användning av dem skall tillverkarens anvisningar följas. Användningen av bioindikatorer sker långsamt, eftersom odlingstiden är 2-7 dygn, vilket betyder att man i den dagliga tillsynen av sterilisering måste förlita sig på andra metoder.

**Verksamhetsutövaren har ansvaret för att steriliseringsapparaten används enligt anvisningarna och att den underhålls regelbundet. Leverantören av apparaten bör med apparaten ge tydliga bruksanvisningar och underhållsinstruktioner åt verksamhetsutövaren.**

Det finns många olika metoder för sterilisering av instrument, av vilka de vanligaste för småskaligt bruk lämpade ångsteriliserings- och hetluftssteriliseringsmetoderna, är beskrivna under.

## Ångsterilisering

Ångsterilisering görs i autoklav i ett övertryck på en atmosfär dvs. 101 kPa (1 bar) i mättad vattenånga i 15 minuter. Vattenångan måste tränga undan all luft i instrumentet som steriliseras och först efter det kan steriliteten nås på 15 minuter. Ångautoklivering är en effektiv steriliseringsmetod som passar alla material som tål upphettning, så som glas och metall, såväl som vätskor. I dagens läge finns också allt fler plaster som tål autoklivering.

För autoklivering packas instrumenten i sådana förpackningar, som släpper in luft och vattenånga (t.ex. påse av papperslaminat), men skyddar instrumenten mot mikrobsmittan under förvaringen efter steriliseringen.

Steriliseringsprogrammet väljs enligt instrumentet som steriliseras. I moderna autoklaver finns program för instrument som tål olika temperaturer och tryckförhållanden, t.ex. för instrument av plast och gummi, vilkas sterilisering tar längre tid än sterilisering av t.ex. glas och metall som tål högre temperatur och tryck. Steriliseringsresultatet försäkras i samband med varje steriliseringsgång med t.ex. autokliveringstejp, som byter färg vid sterilisering.

## Hetluftssterilisering

Hetluftssterilisering går ut på värmeledningen och luftcirkulationen i hetluftsskåpet. Torr luft har sämre steriliseringsförmåga än het vattenånga, av vilken orsak steriliseringstiden är längre och temperaturen högre än vid ångsterilisering. Metoden passar för material som tål värme bra som t.ex. glas och metaller.

Vid sterilisering bör tillverkarens bruksanvisningar följas noggrant. Steriliseringstiden beror på temperaturen t.ex. enligt följande:

- i 160 °C 2 timmar
- i 170 °C: 1 timme
- i 180 °C 30 minuter

Steriliseringsapparatens funktion granskas i samband med varje arbetsperiod med hjälp av indikatorer, i detta fall hetlufttejp. Dessutom kalibreras steriliseringsapparaten en gång per år, genom att granska termometerns och steriliseringsapparatens innertemperatur.

Instrumenten packas rymligt i steriliseringsapparaten så att den heta luften kan cirkulera obehindrat runt instrumenten. Därför är hyllorna i steriliseringsapparaten knöliga och håliga. Som förpackningsmaterial för instrumenten passar t.ex. kärl av glas eller metallaskar.

#### 4.4 Hygieniska arbetsmetoder

Vid behandling och penetrering av huden bör goda hygieniska arbetsätt efterföljas: ses till att handhygien är bra, och att hygieniskt förvarade vårdprodukter och åtgärdsinstrument är i användning under varje åtgärdsgång. Arbetskläderna byts dagligen och alltid när de är nedsmutsade.

#### Handhygien och användning av skyddshandskar

Händerna tvättas med tvål alltid när de är smutsiga, efter toalettbesök, vid ankomst till och avresa från jobbet. Naglarna hålls korta, eftersom det finns extremt mycket mikrober under dem. Dessutom kan långa naglar skada kundens hud eller söndra skyddshandskarna. Också ringar, armband och klockor bör tas av, eftersom de samlar mikrober och kan söndra kundens hud.

Alltid vid beröring av blod, sekret eller kundens slemhinna bör fabriksrena skyddshandskar användas. Skyddshandskarna kläs på rena, desinficerade händer och handskarna är åtgärdsspecifika.

Vid åtgärder vid vilka huden eller slemhinna penetreras, måste sterila skyddshandskar användas.

Omgivningen får inte beröras med skyddshandskarna. I fall att detta i alla fall händer (t.ex. vändning av tillsatslampa) måste skyddshandskarna bytas. Skyddshandskarna byts också i fall att de går sönder, och de tas av direkt efter åtgärden.

Händerna desinficeras både före och efter utförandet av åtgärden. Händerna desinficeras också före skyddshandskarna tas på och efter att de tagits av. Desinfektionen av händer:

- Handsprit tas i rena, torra händer
- Handspriten masseras omsorgsfullt på händerna (15-30 sekunder, tills händerna är fullständigt torra): fingertopparna, handflatorna, mellanrummen mellan fingrarna, handryggarna, tummarna och handlederna.

#### 4.5 Renlighet av ytor i behandlingsutrymmen

Sjukdomsalstrare kan bestå smittfarliga på ytor länge, vilket utgör en betydlig risk för beröringssmittor. Bakterier och virus kan beroende på typen bestå livskraftiga på torra ytor tom. i månader. Omsorgsfull rengöring av ytorna i behandlingsrummet minskar infektionsrisken anknuten med behandlingen.

Ytmaterialen måste vara både enkla att rengöra och hållbara. Ojämna ytor föreskrider fästandet av mikrober. Vid valet av arbetsunderlag bör lösningar med avsatser eller fördjupningar som samlar smuts, eller vassa hörn undvikas.

För att arbetsytorna skall vara lätta att hållas rena, bör inga överlopps saker förvaras på dem. För instrument och utrustning bör finnas förvaringsutrymmen, t.ex. skåp eller lådor, i vilka de är skyddade mot damm och smuts. Öppna hyllor är inte en rekommenderad lösning för förvaring av instrument och utrustning.

Städningen av ytorna i åtgärdsutrymmet består av mekanisk rengöring och vid städningen framskrider man systematiskt från de renaste ytorna mot de smutsiga. Torr eller fuktig torkning avlägsnar damm och mikrober bundna till dammet från ytorna. Vanligtvis räcker vanliga rengöringsmedel, men de ytor, som kan komma i beröring med hud som penetreras, behandlas dessutom med desinfektionsmedel. Också ytor infekterade med blod eller sekret desinficeras. Det är viktigt att ytor som kommer i kontakt med hudområdet som behandlas, speciellt vid åtgärder, vid vilka huden penetreras, torkas efter varje kund.

Städredskapen måste vara rena. Städdukar och liknande redskap tvättas i tvättmaskin efter användningen. För städning av olika objekt, så som toalettutrymmen och åtgärdsutrymmen bör reserveras skilda städdukar som kan identifieras t.ex. med hjälp av färgkodning, och vid valet av dukarna bör tvättemperaturen tas i beaktande. Städdukarna skall tvättas i så hög temperatur som möjligt: i minst 60 °C men helst i 90 °C.



## Bilaga

**De allmännaste virusen i Finland som smittar via blod** ([www.hepatiitti.fi](http://www.hepatiitti.fi),  
<http://www.thl.fi/fi/web/infektiotaudit/taudit-ja-mikrobit/virustaudit>)

- Hepatit B
  - inkubationstid 1 – 6 månader
  - förorsakar leverinflammation
  - den största delen av de akuta infektionerna är symtomlösa men ca 40 % har illamående, diarré, uppkastningar eller magont och gulhet av huden och ögonvitorna, ibland också muskel- och ledvärk
  - kronisk infektion kan leda till bristfällig funktion av levern och det ökar risken för levercirros och levercancer
  - förebyggande: undvikande av att bli utsatt för blod, vaccin
  - år 2013 har i Finland fastställts 20 nya akuta smittan och nya kroniska smittan 247
- Hepatit C
  - ✓ inkubationstid 15 – 150 dygn
  - ✓ förorsakar leverinflammation
  - ✓ orsakar oftast endast lite symtom, ca 25 % har gulhet, illamående och magont som symtom
  - ✓ kronisk infektion ökar risken för levercirros och levercancer
  - ✓ förebyggande: undvikande av blodexponering, inte vaccin
  - ✓ år 2013 fastställdes i Finland 1 172 nya hepatit C – smittan
- HIV
  - ✓ människans immunbristvirus som förstör kroppens försvarssystem och utsätter för olika infektioner och tumörer
  - ✓ förebyggande: undvikande av blodexponering, inte vaccin
  - ✓ ca 50 % av de smittade får inom 1 - 6 veckor från smittan tidiga symtom som är typiska symtom på virusinfektioner (bl.a. feber, halsont och muskelverk). Symtomen varar 1 -4 veckor efter vilket infektionen vanligtvis är symtomlös i flera år. Utan vård avancerar HIV-infektionen till AIDS-stadiet, i vilket symtomen är utdragen feber, avmagring och tilläggssjukdomar
  - ✓ hiv-smittan kan fastställas senast efter 3 månader från smittan
  - ✓ inte botande behandling men efter exponeringen kan man med hjälp av läkemedelsbehandling hindra viruset från att föröka sig och sjukdomen från att avancera till aids
  - ✓ vid slutet av år 2013 har i Finland fastställts 3 219 hiv-smittan, 584 med hiv-smittan har rapporterats döda